

TARPTAUTINIO KULTŪROS TURIZMO KELIO „BALTŲ KELIAS“ KONCEPCIJA

Baltų kultūros kelio koncepcija kuriama laikantis **Kultūros kelio sampratos**, kurią apibrėžia Europos Tarybos ministrų komitetas (2010), Kultūros kelių vystymo Lietuvoje koncepcija (2019) bei kiti dokumentai, teisės aktai:

- **Kultūros kelias** – kultūros, švietimo, kultūros paveldo ir turistinio bendradarbiavimo projektas, kuriuo siekiama sukurti ir populiarinti vieną ar kelis su istoriniu keliu, kultūros koncepcija, išskirtinės svarbos asmenybe ar reiškiniu susijusius turizmo maršrutus, reikšmingus puoselėjant europinių vertybių supratimą ir pagarbą joms.

„BALTŲ KELIAS“ – tai:

- tarptautinis kultūros kelias, apimantis istorines baltų gyvenamąsias teritorijas (Lietuva, Latvija, Rusija, Baltarusija, Lenkija);
- moksliniais (tarpdisciplininiais, taikomaisiais, humanitariniais, socialiniais, ekonominiais, vadybos ir kt.) tyrimais grindžiamas;
- sudarantis sąlygas kultūros srityje veikiančių juridinių asmenų tarpregioniniam ir/ar tarptautiniam mobilumui, vystantis kultūrinį turizmą;
- saugantis ir aktualizuojantis baltiškąją savastį, nacionalinį ir regionų kultūros paveldą, įvairaus pobūdžio kultūrinius veiksmus/procesus/veiklas (renginius), stiprinantis vietos savastį;
- skatinantis kultūrinį turizmą: baltų kultūrinės aplinkos pažinimą, kraštovaizdį, praeities ir dabarties vaizduojamuosius ir scenos menus, istorinį baltų ir dabarties baltų (etninį) gyvenimo būdą, vertybes, tradicijas, įvykius, kūrybinių ir kultūrinių pokyčių procesus;
- kuriantis ir įtraukiantis baltų istorinį ir kultūrinį paveldą, įvairius kultūrinius išteklius (festivalius, šventes, parodas, plenerus, kūrybines stovyklas, muges ir kt.), aktualizuojančius baltiškąją savastį;
- įtraukiantis dalyvaujančių ir kt. šalių tikslines rinkas ir tikslines lankytojų grupes (šeimos, pavieniai keliautojai, lankytojų grupės, moksleiviai ir pan.) su identifikuotais tų grupių poreikiais;
- suburiantis savivaldybių, biudžetinių (kultūros, mokslo, švietimo, sporto ir kt.) įstaigų, nevyriausybių organizacijų (bendruomenių, vietos veiklos grupių, marketingo, komunikacijos ir kt.), turizmo, kultūros, švietimo, saugomų teritorijų, apgyvendinimo ir maitinimo (kaimo turizmo, viešbučių ir restoranų ir kt.), kitus verslo ir paslaugų segmentus (maisto, rekreacijos ir kt.) bei kitų sričių partnerių tinklą Lietuvoje bei užsienio šalyse;
- veikiantys kultūros, kultūrinio turizmo maršrutai (apžvalginiai, teminiai, gamtos ir kt.), siūlantys įvairias kultūros, laisvalaikio leidimo formas ir būdus;
- funkcionuojanti aktyvi komunikacija, viešinimas (veikianti internetinė svetainė, socialiniai tinklai ir kt.);
- „Baltų kelią“ reprezentuojantys gaminiai, produktai, paslaugos ir kt.

Baltų kultūros kelio koncepcija remiasi nuostata, kad **Baltų kultūros kelio funkcionalumą** užtikrina kūrėjų/vykdytojų/partnerių ir dalyvių bendra veikla:

- **Kultūros kelio operatorius** – Šiaulių turizmo informacijos centras - formuoja ir koordinuoja kultūros kelią „Baltų kelias“ bendradarbiavimo ir partnerystės principais.
- **Veikiantieji nariai, partneriai** – savivaldybės; jų teritorijoje veikiančios kultūros, turizmo, švietimo, saugomų teritorijų, kitos visuomeninės įstaigos, įmonės ir organizacijos, asocijuotos struktūros; „Baltų kelio“ kultūros ir turizmo išteklių turėtojai bei paslaugų teikėjai; juridiniai arba fiziniai atstovai, materialiai ir nematerialiai įsipareigoję bendradarbiauti vystant kultūros kelią.

„Baltų kelio“ veiklos strateginio planavimo sritys:

- baltiškiosios kilmės išteklių, jų raida ir įvairovė, fizinė ir socialinė aplinka, infrastruktūra, patogumai ir paslaugos, įvaizdis ir kiti susiję reiškiniai bei duomenys;

- baltiškiosios kilmės išteklių aplinkoje esantys kiti reikšmingi (vertingi, patrauklūs) ištekliai; materialieji objektai ir nematerialieji ištekliai, kultūros reiškiniai (tradicijos, renginiai ir kt.); jų prigimtis, būklė, funkcionavimas, infrastruktūra;
- baltiškiosios kilmės išteklių (jų turinio, susijusių reiškiinių) apsaugos reglamentavimas, naudojimo apribojimai, išteklių eksponavimo ir paslaugų kokybės standartai, administravimo, vadybos, rėmimo subjektai (sistemos), specialieji ženklai, esami produktai (komerciniai, šviečiamieji), finansavimas ir kt.

„Baltų kelio“ veikla yra planuojama laikantis principų:

- *Prieinamumas ir supratimas.* Kultūros paveldo interpretavimo paskirtis – padėti suprasti kultūros paveldo vietovių vertę, skatinti visuomenę suvokti, jog jas reikia saugoti ir įsitraukti į tokią veiklą.
- *Informacijos šaltiniai.* Interpretuojamo ir įvairiems visuomenės sluoksniams pristatomo kultūros paveldo reikšmė, nustatoma remiantis moksliniais, taikomaisiais tyrimais arba gyva kultūrine tradicija, turi būti aiškiai apibrėžta ir kruopščiai dokumentuojama.
- *Dėmesys aplinkai ir kontekstui.* Kultūros paveldo interpretavimas ir pristatymas turėtų skatinti materialųjų ir nematerialųjų kultūros paveldo vietovių verčių apsaugą jų natūralioje aplinkoje, kultūrinuose ir socialiniuose kontekstuose.
- *Autentiškumo išsaugojimas.* Pagarba kultūros vietovių autentiškumui reiškia atskleidžiant jų istorinę reikšmę ir kultūrinę vertybę, saugojant jas nuo neigiamo ardančios interpretuojamosios infrastruktūros poveikio, lankytojų spaudimo, netikslaus arba nepriimtino interpretavimo.
- *Tvarumo principas.* Kultūros paveldo interpretavimas ir pristatymas turi prisidėti prie tvarios kultūros paveldo vietovių apsaugos, skatinant visuomenės supratimą ir dalyvavimą apsaugos darbuose, užtikrinant ilgalaikę interpretuojamosios infrastruktūros priežiūrą ir nuolatos reflektuojant, vertinant interpretacijų turinį.

„BALTŲ KELIAS“. Strateginiai tikslai

1. Atlikti Baltų kultūros kelio zonoje esančių kultūros ir turizmo išteklių bei jų kompleksų tyrimus ir kitus analitinius darbus, gautais duomenimis pagrindžiant susijusios tematikos ir turinio, paslaugų, infrastruktūros parengimą, vykdymą ir plėtrą.

Tikslo siekiama laikantis tokių veiklos krypčių ir suplanuojant atitinkamas priemones:

- Kultūrinio turizmo (paslaugų ir įdomybių) Baltų kultūros kelio zonoje koncepcijos parengimas.
- Teritorijos ir objektų pasiekiamumo, prieinamumo, socialinės aplinkos tyrimas.
- Teritorijos ir objektų administravimo prielaidų tyrimas (administracinės aplinkos tyrimas).
- Objektų visumos, atrinktųjų objektų būklės ir infrastruktūros vertinimas.
- Teritorijos ir objektų panaudojimo (eksponavimo, pateikimo) kultūrinio turizmo reikmėms prielaidų tyrimas.
- Kultūrinio turizmo paslaugų ir įdomybių asortimento formavimas: ekspozicijos, renginiai, muziejai, demonstravimas, šventės, ekskursijos, apgyvendinimas, maitinimas, pervežimas ir kt.
- Kultūros kelio produktų administravimo modelių kūrimas.
- Rinkodaros ir komunikacijos plano parengimas ir vykdymas.
- Kultūrinės, socialinės ir ekonominės naudos analizė.

2. Suplanuoti Baltų kultūros kelią, kuris driektųsi per Lietuvą, Latviją, Baltarusiją, Rusiją, Lenkiją, jungdamas baltų kultūros ir gamtos objektus, išreiškiančius materialųjį ir nematerialųjį paveldą, įtraukiant įvairių sričių specialistus, bendruomenes ir institucijas vardan baltų paveldo išsaugojimo ir populiarinimo.

Tikslo siekiama laikantis tokių veiklos krypčių ir suplanuojant atitinkamas priemones:

- Vietiniam ir tarptautiniam turizmui reikšmingų kultūros objektų baltų genčių regionuose atranka.
- Objektų pasų sudarymas, mokslinės-metodinės bibliotekos (šaltinių) suformavimas.
- Teminių ir apžvalginių ekskursijų maršrutų sudarymas, remiantis tyrimų duomenimis, mokslinėmis rekomendacijomis dėl:

- *objektų prigimties*: prekyba, gynyba; baltų kasdienybė, butis, kasdieniai darbai; šeimos tradicijos, kulinarinis paveldas; liaudies menas, tautodailė, amatai, ornamentika; architektūra; šventės, amatų dienos, tradicinės kalendorinės šventės; folkloras, kalba; ir kt.
  - *tematikos (turinio)*: Baltų kultūros kelio teritorijai būdingos šiuolaikinės kultūros tendencijos, miesto šventės, festivaliai, plenerai, literatūros ir kitų kultūros sričių reiškiniai (premijos ir kt.); gyvenvietės, pastatai, įtvirtinimai; spalvotoji metalurgija ir juvelyrika; pasaulėžiūra; baltų menas; ir kt.
  - *geografinių, etninių ir administracinių teritorijų*: Lietuva – Latvija, Lietuva – Baltarusija, Lietuva – Lenkija, Lietuva – Rusija; aukštaičiai, jotvingiai, kuršiai, latgaliai, lietuviai, prūsai, sėliai, skalviai, žemaičiai, žemgaliai; ir kt.
  - *infrastruktūros, pasiekiamumo, ženklinimo ir kt.*
- Baltų kultūros kelio zonoje sukurtų kultūrinio turizmo produktų (ekskursijos, paslaugos, įdomybės, informavimo priemonės ir kt.) pristatymas visuomenei.

3. Sudaryti sąlygas kultūros srityje veikiančių juridinių asmenų tarpregioniniam bendradarbiavimui, plėtojant kultūrinį turizmą, išsaugant ir aktualizuojant baltų istorinių bei etnografinių regionų kultūros paveldą ir kultūrinius renginius, stiprinant vietos kultūrinę savastį.

Tikslo siekiama laikantis tokių veiklos kryptių ir suplanuojant atitinkamas priemones:

- Socialiai atsakingas požiūris į su kultūros paveldu pagrįstą turizmą.
- Atsakingas kultūros ir turizmo sektorių bendradarbiavimas užtikrinant efektyvų kultūros paveldo valdymą ir priežiūrą panaudojant šias vertybes turizmui.
- Įvaizdžio formavimas tarptautiniu mastu.
- Ekonominis ir socialinis poveikis regionui.
- Politinė parama baltų paveldo vadybai ir apsaugai.

4. Užtikrinti Baltų kultūros kelio funkcionavimą, koordinuojant susijusių organizacijų veiklą, sukuriant ir palaikant rinkodaros, komunikacijos, rėmimo uždavinius – informuoti, įtikinti, priminti – įgyvendinančią informacinės sklaidos sistemą.

Tikslo siekiama laikantis tokių veiklos kryptių ir suplanuojant atitinkamas priemones:

- Informacinės infrastruktūros sukūrimas (logotipas, interneto svetainė, ženklavimas kultūros kelio atributika (logotipu); ekspozicijos ir parodos, brošiūros, socialiniai tinklai, mobilusis ryšys ir pan.).
- Rėmimo priemonių, užtikrinančių vartotojų informavimą apie Baltų kultūros kelio pranašumą, pažintines, kultūrinės, turistines galimybes ir palaikančių nuolatinį susidomėjimą parengimas.
- Produktus ir paslaugas palaikančių naujų idėjų paieška kitų zonoje veikiančių kultūrinių-turistinių projektų veikloje (turinyje).
- Rėmimo veiksnių (pardavimų skatinimas, reklama, populiarinimas ir kt.) finansavimas (kultūros ir turizmo rėmimo fondai, investiciniai projektai, rėmėjai, biudžetiniai asignavimai ir kt.).
- Informacijos (duomenų) sandaros, valdymo, prieinamumo, pateikimo (pardavimo) formų, priemonių, vietų parengimas, interaktyvios aplinkos ir priemonių (svetainės, informaciniai portalai ir kt.) sukūrimas.

5. Užtikrinti darnaus vystymosi filosofijos įgyvendinimą, formuojant aukštesnės gyvenimo kokybės aplinką dabartinėje visuomenėje ir ateities kartų perspektyvoje.

Tikslo siekiama laikantis tokių veiklos kryptių ir suplanuojant atitinkamas priemones:

- Projekto veiklų įgyvendinimas, priimami sprendimai ir planuojami rezultatai paremti ekonominių, ekologinių ir socialinių faktorių sinerginiu efektu.
- Vietinių paslaugų, bendruomenių, gyventojų skatinimas ir įtraukimas į veiklas. Darnaus turizmo plėtra leidžia vietos gyventojai gauti naudos iš turizmo paslaugų teikimo, kartu išsaugomas vietos kultūrinis ir aplinkosauginis vientisumas, didinama ekologiškai jautrių teritorijų ir gamtinio paveldo apsauga.
- Aktyviai formuoti ekologinio turizmo paslaugų rinką, teikiant inovatyvias paslaugas ir pritraukiant asmenis, norinčius keliauti pėsčiomis, dviračiais, besidominčius gamtiniu ir kultūriniu paveldu. Skiriamosios

ekologinio turizmo charakteristikos: mažinamas poveikis aplinkai, gerbiama vietinė kultūra, aktyvinama vietinių gyventojų veikla.

6. Generuoti turistų srautus projekto įgyvendinimo teritorijoje, didinant baltų kultūros žinomumą ir turistinį pritaikomumą, sukuriant tarpvalstybinį maršrutą „Baltų kelias“, vadovaujantis darnaus turizmo vystymo principais ir integruojant „Baltų kelią“ į Europos kultūros turizmo kelių žemėlapi.

Tikslo siekiama laikantis tokių veiklos kryptių ir suplanuojant atitinkamas priemones:

- Naujų, vietinio ir tarptautinio turizmo skatinimui skirtų, turistinės traukos objektų, paremtų pažangiais, inovatyviais technologiniais sprendimais, sukūrimas projekto įgyvendinimo teritorijoje.
- Nuolat vykdoma lankytojų srautų apskaita ir gaunamos naudos analizė, siekiant įvertinti Baltų kultūros kelio populiarumą ir ekonominį naudingumą